10 april—27 juli 2025

Komtemåtta
En banbrytande frizon för kvinnor

Kin museum för samtidskonst

Komtemåtta—En banbrytande frizon för kvinnor

Petra Bauer, Åsa Elzén, Susanne Ewerlöf, Olivia Plender, Åsa Sonjasdotter, Anders Sunna och Siri Derkert.

Utställningen *Komtemåtta—En banbrytande frizon för kvnnor* omfattar verk av sex samtida konstnärer som har dykt ner i det banbrytande utbildningsexperimentet Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad (1925–1954) och i kvinnlig samisk aktivism från början av 1900-talet. Kvinnliga Medborgarskolan grundades för hundra år sedan av fem egensinniga kvinnor och var öppen för kvinnor från samhällets alla hörn att öva sig i medborgarskap. I utställningen samsas konstverken med arkivmaterial från skolan, inlånat från arkivet KvinnSam vid Göteborgs universitetsbibliotek, liksom ett urval av de hundratals teckningar och målningar som konstnären Siri Derkert gjorde som kursdeltagare. Ett dussintal kvinnor från region Norrbotten som deltog i kurserna presenteras också i utställningen.

Några av de som initierade skolan hade varit aktiva i rösträttskampen, två av dem valdes också in i riksdagen år 1921: godsägaren och politikern Elisabeth Tamm och yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren. De övriga grundarna var författaren Elin Wägner, läkaren Ada Nilsson och pedagogen Honorine Hermelin, skolans rektor. Tamms gods Fogelstad utanför Katrineholm var skolans hemvist. Kvinnliga Medborgarskolan blev med sina innovativa pedagogiska metoder en mötesplats för radikala intellektuella och kvinnor med vitt skilda bakgrunder.

Kurserna utformades för att utbilda kvinnor i sin nya roll och sitt nya ansvar som medborgare. Skolan saknade fast kursplan och litteraturlista men undervisningen var rik: vid sidan av föreläsningar inom ämnen som historia, politik och reproduktiv hälsa var skolans undervisningsmetoder före sin tid med fokus på på egenaktivitet, kroppslig erfarenhet och kollektiva upplevelser genom rollspel, körsång och rytmik. Utställningens titel, Komtemåtta, var namnet på den fantasikommun, skapad av skolans lärare Ebba Holgersson, som användes som pedagogisk metod för att genom rollspel prova på olika positioner och funktioner i samhället. Festligheter och lek var också viktiga inslag.

Utställningens grafiska form står Maryam Fanni för. Curatorer är Maria Lind och Hanna Nordell. Utställningen är ett samarbete med KvinnSam vid Göteborgs universitetsbibliotek, Norrbottens Museum, Liljevalchs konsthall i Stockholm där en version visas sommaren 2025 och kulturtidskriften Ord&Bild. Ett temanummer som utgår från Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad ges ut i samband med utställningen på Kin. *Komtemåtta—En banbrytande frizon för kvinnor* ingår i Kins mångåriga tematiska tråd *Kvinnor i norr.*

Öppningshelgens program och förmedling som en del av Komtemåtta—En banbrytande frizon för kvinnor på Kin 10 april—27 juli 2025

Torsdag 10 april

Plan 2

16:00 Öppningsceremoni Markerna, verk av Carola Grahn och Nils-Johan Labba.

16:15 Museichef Maria Lind hälsar välkommen och introducerar tillsammans med curator Hanna Nordell i utställningen. Kins producent och förmedlare Emma Pettersson Juntti introducerar Norrbottenskvinnorna på Kvinnliga medborgarskolan.

16:45 Konstnärerna Petra Bauer, Åsa Elzén, Susanne Ewerlöf, Olivia Plender och Åsa Sonjasdotter introducerar sina verk.

17:15 Jacob Derkert introducerar Siri Derkerts verk och hennes erfarenhet från Fogelstad.

17:30 Släpp av Ord&Bilds specialnummer om Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad med en introduktion av redaktör Ann Ighe och skribent Annika Öhrner.

Fredag 11 april

17:00 Plan 5. Bildningens betydelse, föreläsning av idéhistorikern, författaren och folkbildaren Sverker Sörlin.

Bildning har varit ett centralt begrepp för framstegets tidevarv—en väg för den enskilda människan att lära och växa alltsedan 1700-talets upplysning. Det förstod kvinnorna som grundade Fogelstadskolan. Bildning gör att vi kan överskrida de begränsningar som ryms i nation, kön, religion, etniskt ursprung eller andra identiteter. Sverker Sörlin har intresserat sig för den svenska folkhögskolans utvecklig och bland Fogelstadkvinnorna allra mest Elin Wägner, som bland annat skrev den viktiga beredskapsromanen *Väckarklocka* (1941)—en tidig miljöbok, innan ordet var uppfunnet. I en tid när mörka skuggor drar in över världen har bildning blivit än mer viktig. Vi har mer kunskap än någonsin—men vi vet allt mindre tillsammans. Det behövs en uppdaterad förståelse för folkbildningens viktiga historia och roll som något som angår oss alla, gör oss friare och samhällen säkrare.

Sverker Sörlin är även en internationellt framstående professor i miljöhistoria vid KTH. Han är aktuell med den nya boken *Snö: en historia.*

Lördag 12 april

12:00 Plan 2. Curatorerna Maria Lind och Hanna Nordell introducerar utställningen.

12:45 Plan 2. Rundabordssamtal med konstnärerna Petra Bauer, Åsa Elzén, Susanne Ewerlöf, Olivia Plender och Åsa Sonjasdotter. Moderator Paulina Sokolow, Kins kommunikatör.

14:00 Plan 2. Siri Derkert, Fogelstad och konsten. Presentation av Annika Öhrner, docent i konstvetenskap och skribent.

14:30 Plan 2. Samtal om arkivet KvinnSam vid Göteborgs universitetsbibliotek med Birgitta Andréasson, universitetsbibliotekarie och Annalena Bergquist, biträdande föreståndare och Hanna Nordell.

15:00 Plan 2. Presentation och samtal om Norrbottenskvinnorna på Kvinnliga Medborgarskolan med Karin Tjernström, arkivarie vid arkivcentrum Norrbotten och Emma Pettersson Juntti, producent och förmedlare på Kin.

Hembygdsaftnar

Hembygdsaftnarna ingick i kurserna på Kvinnliga Medborgarskolan på Fogelstad (1925–1954) och de innebar att en kvinna i taget kunde inta en länstol och berätta något ur sitt liv. Länstolen placerades framför brasan i föreläsningssalen eller ute i det gröna, om vädret tillät. Personen i fråga kunde berätta vad som helst—alla har något viktigt att säga. I utställningen arrangerar Kin tre hembygdsaftnar under våren och sommaren där kvinnor från Kiruna med omnejd kan dela med sig av sina erfarenheter.

Tisdag 15 april

17:00–18:30 Elisabeth Bylund och Karin Westergren.

Elisabeth Bylund gick som 15 åring med i Kiruna Konstgille och har sen dess haft ett livslångs engagemang för Kirunas konstliv. Idag är hon hedersmedlem i föreningen.

Karin Westergren är uppväxt på folkhögskola och det har resulterat i ett livslångt engagemang för folkhögskolans roll i samhället och mötesplatser inom olika kultursammanhang.

Torsdag 15 maj

18:00–19:30 Anna-Karin Niia, Karin Stöckel och Yana Tannagasheva.

Anna-Karin Niia är journalist och programledare som genom sitt arbete lyfter samisk kultur och det samiska språket.

Karin Stöckel är medgrundare av organisationen Gruvkvinnor och kämpar för kvinnors rättigheter inom en mansdominerad bransch.

Yana Tannagasheva tillhör shor-folket, ett ursprungsfolk i södra Sibirien. Hon skriver både dikter om hemlängtan och dekoloniala texter.

Torsdag 12 juni

18:00–19:30 Gunilla Kangas. Fler berättare kan tillkomma.

Gunilla Kangas är ordförande i Kiruna Konstgille och sitter i styrelsen för Sveriges konstföreningar, Norrbotten. Hon har en stor betydelse för Kirunas konst- och kulturliv.

Onsdag 4 juni

17:00–19:00 Seminarium med Koncentrat

Agneta Andersson, Britta Marakatt-Labba, Lena Ylipää, Viktoria Andersson, Anita Mikko, Anita Ylipää och Lena Stenberg ingår i det kvinnliga konstkollektivet Koncentrat, med bas i Kiruna. I år firar de 20 år. Medlemmarna har arbetat tillsammans eller individuellt med konstnärliga projekt och drivit kulturpolitiska frågor. Seminariet inleder Kins arbete med Koncentrat och dess historia som ska utmynna i en utställning under 2028.

Visningar och introduktioner

Allmänna introduktioner till Kins utställningar varje onsdag kl 12:30 och lördag kl 14:00. Vid Kins gröna reception. Plan 0.

Mejla info@kinmuseum.se för att boka en gratis visning av Kins aktuella utställningar.

Verk i utställningen

Petra Bauer

1. Kvinnor i kamp, 2012–2025
Tryckta affischer

Kvinnor i kamp återvänder till den socialistiska kvinnorörelsen i Sverige i början av nittonhundra talet. Rörelsen kämpade för kvinnors deltagande och politiska rättigheter i samhället, och de tog upp allt ifrån organisering av hushållet, ägandeförhållanden, sexualitet, barn och äktenskap till arbetsvillkor. Som en del i kampen använde de socialistiska kvinnorna affischer för att sprida information, kalla till möten och mobilisera kvinnor till rörelsen.

Mellan 1905–1921 publicerade tidningen Morgonbris regelbundet gruppfotografier av kvinnoklubbar runtom i landet. I fotografierna framställer kvinnorna sig själva som ett kvinnligt kollektiv och som aktiva aktörer som kräver en förändring av rådande samhällsstrukturer.

Siri Derkert

2. Kossor, 1943–54
Kol på papper

3. Ada Nilsson, 1943–54
Kol på papper

4. Emilia Fogelklou, 1943–54
Kol på papper

5. Elisabeth Tamm, 1943–54
Kol på papper

6. Elsa Stenhammar, 1943–54
Kol på papper

7. Ebba Holgersson, 1943–54
Kol på papper

8. Elin Wägner, 1943–54
Kol på papper

9. Kerstin Hesselgren, 1943–54
Kol på papper

10. Isabel Oyarzábal Smith (Isabel de Palencia), 1943–54
Kol på papper

11. Fogelstad interiör, 1943–54
Kol på papper

12. Fogelstadkören, 1943–54
Kol på papper

13. Anna Lenah Elgström, 1943–54
Kol på papper

14. Föreläsare, 1943–54
Kol på papper

15. Emilia Fogelklou, 1943–54
Kol på papper

16. Grupporträtt, 1943–54
Kol på papper

17. Porträtt, 1943–54
Färgkrita på papper

18. Honorine Hermelin, 1943–54
Färgkrita på papper

19. Fogelstadkvinnor, okänd samt Magnhild Olsson, 1943–54
Kol på papper

20. Ada Nilsson och Honorine Hermelin, 1943–54
Kol på papper

21. Emilia Fogelklou, 1943–54
Kol på papper

22. Moa Martinson, odaterad
Terrakotta

23. Elise Ottesen Jensen, odaterad
Terrakotta

24. Kvinnligt huvud, odaterad
Terrakotta

25. Elsa Stenhammar, odaterad
Terrakotta

26. Elin Wägner, odaterad
Terrakotta

27. Elin Wägner, odaterad
Järnband

28. Studier till porträtt av Elise Ottesen Jensen, 1957–58
Olja

29. Studier till porträtt av Elise Ottesen Jensen, 1957–58
Olja och kol

30. Fogelstadsångerska, odaterad
Aluminium

31. Ristningar i naturbetong, Östermalmstorgs
tunnelbanestation, detalj, 1961–1965
Foto: Jean-Baptiste Béranger, 2025

Siri Derkert (1888–1973) tillhör en av förgrundsgestalterna inom den internationella modernismen. Konstnärligt rörde hon sig mellan kubistiskt måleri, modeteckning, barnskildringar, skulptur och storskaliga offentliga gestaltningar. Född och uppvuxen i ett borgerligt hem i Stockholm kom hon att vistas i Paris, södra Italien och Simpnäs i Stockholms skärgård innan hon slog sig ner på Lidingö. År 1960 var Derkert den första kvinnan som hade en separatutställning på Moderna Museet i Stockholm. Hon var också politiskt engagerad med fokus på kvinno-, freds- och miljöfrågor vilket ledde henne till Kvinnliga Medborgarskolan.

Siri Derkert satte sin fot på Fogelstad första gången 1943 och återkom sedan så gott som varje år. Hon föreläste då gärna om konst. När hon inte deltog i diskussionerna så ägnade hon sig åt att teckna av de andra deltagarna, skolan och godset. Genom åren gjorde hon hundratals teckningar och hennes skildringar tillhör de mest levande vittnesmålen från Fogelstad. I skildringarna av Fogelstad-kvinnorna är konstellationens medlemmar återkommande men även Derkerts kurskamrater porträtterades liksom internationella besökare och gästlärare som kom till skolan. Det är tydligt att Derkert inte var

intresserad av några stillasittande modeller utan kvinnorna är fångade i rörelse och aktivitet: när de håller föreläsningar, argumenterar eller agerar. På flera av bilderna har minnesanteckningar från föreläsningarna tillfogats. I det urval av teckningar som visas i utställningen finns också skildringar av skolans miljöer: från vindsrummen där föreläsningar hölls, till godsets omgivningar, där särskilt korna utgjorde ett av Derkerts återkommande motiv.

Samtliga teckningar som visas är tillkomna på Fogelstad men Siri Derkert återvände många gånger till motivkretsen även efter att skolan stängdes. När hon år 1961 gör sin storskaliga gestaltning i blästrad betong av freds- miljö- och kvinnorörelsen på Östermalmstorgs tunnelbanestation är Fogelstadgruppen och Fogelstadkören en del av historieskrivningen. Utsnitten från *Ristningar i betong* (1961–1965) fungerar här som fond för teckningarna. I utställningen visas också en grupp skulpturer i terrakotta föreställande både namngivna och okända kvinnor från tiden på Fogelstad. Kvinnoporträtten i olja, järnband och aluminium är ytterligare exempel på hur hon återkom till motiven men med nya material och metoder.

Åsa Elzén

32. Varför gör man saker då man kunde låta bli? —Ett försök, ett gränsland, 2019
Video, 28 min

33. Avskrift av en Träda, 2019
Applikationsteknik, återvunnen textil, 470 x 600 cm
Avskrift *av En Träda,* gobeläng, ull, lin, 470 x 600 cm, 1919–1920
Idé av Elisabeth Tamm, koncept och form av Maja Fjæstad, vävd av Amelie Fjæstad.

34. Ett växande träda-arkiv, 2019—pågående
Arkivmaterial på bord
Fred med jorden pamflett, Elisabeth Tamm och Elin Wägner, Bonniers 1940.
Det här exemplaret skänktes av Elisabeth Tamm till Honorine Hermelin, och från Honorine Hermelin till Maren Holebakk.

35. Ett växande arkiv över Kvinnliga Ladugårdsutbildningen vid Fogelstad, 2020—pågående
Arkivmaterial på bord
Artikel ur Tidevarvet rörande Kvinnliga Ladugårdsutbildningen vid Fogelstad *Ladugårdssksötsel—ett yrke för kvinnor,* Elisabeth Tamm, Tidevarvet 1926, nr 36

36. En trädas biografi, 2019
Ljudverk, 15:40 min

37. Den andra skolan, Axel Fredriksson 1930-tal/
Åsa Elzén 2020
Åtta prints av tio cellulosanitratnegativ av Axel Fredriksson, fotograferade på Fogelstad under 1920- och 30-talen. Urval, titel och bearbetning av Åsa Elzén med tillstånd av Nordiska museets arkiv.

I det växande projektet *Träda—Fogelstadgruppen och jord* har Åsa Elzén sedan 2019 närmat sig idéer och sammanhang som utvecklades på och kring Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad. Elisabeth Tamm och Elin Wägners budskap om att fred på jorden inte är möjligt utan fred med jorden är en viktig utgångspunkt för Elzéns verk. I Elzéns arbete står begreppet ”träda” i fokus, både som metod och metafor. Att lägga mark i träda innebär att under en period låta den vila från mänsklig produktion, för att motverka utarmning av jorden. År 1919 beställde Elisabeth Tamm en matta av konstnären

Maja Fjæstad med önskan att den skulle utgå från just en träda. Mattan placerades i biblioteket på Fogelstad där den fick ligga till slutet av 1960-talet, då den trasig lades på vinden efter att ha nötts ned av första vågens queera kvinnorörelse. Den historiska mattan från Fogelstad är idag är för skör att beträda. I efterforskningar kring Fogelstadgruppen stötte Elzén på olika avskrifter som skapats med syfte att dechiffrera och bevara sönderfallande texter för framtiden. Verket *Avskrift av en Träda* är en matta att återigen samlas på och tänka utifrån. Medan den historiska förlagan var tillverkad av lin och ull från Fogelstad, består Elzéns version av återanvända tyger av olika ursprung, material och tillverkningsår.

I ljudverket *En trädas biografi* växlar textfragment från dagböcker, arkiv och brev som berättar om mattans historia. I *Ett växande träda-arkiv* samlas materiella spår som exempelvis Maja Fjæstads akvarellskisser samt fotografier och dokument från Fogelstad. Här finns också ett exemplar av boken *Fred med jorden* som skänktes av Elisabeth Tamm till Honorine Hermelin, och som Honorine Hermelin sedan gav vidare till Maren Holebakk.

I projektet *Träda—Fogelstadgruppen och jord* intresserar sig Elzén för konstnärliga processer som ägt rum på platsen och hur de kan fungera som viktiga beståndsdelar i historieskrivningen. Maja Fjæstads matta är ett exempel. Ett annat är verket *Den andra skolan* där fotografier tagna av Axel Fredriksson på Fogelstad utgör utgångspunkten. Fredriksson föddes i en statarfamilj på Fogelstad där han kom att arbeta med olika uppgifter på gården och i skogen. Som självlärd fotograf dokumenterade han det dagliga livet på godset. I *Den andra skolan* lyfter Elzén fram ett urval av Fredrikssons porträtt av personer som var verksamma vid den ladugårdsutbildning som Elisabeth Tamm startade parallellt med Kvinnliga Medborgarskolan. I takt med att gårdarna blev större och boskapsskötseln alltmer industrialiserad trängdes kvinnorna, som ofta skötte boskapen på

de mindre gårdarna, ut från de kvalificerade arbeten de tidigare haft på gårdarna och ersattes av en manlig arbetskraft. För att motverka detta anordnade Tamm en ettårig utbildning för enbart kvinnor, så att de kunde arbeta som förmän i ladugårdar. Till skillnad från Kvinnliga Medborgarskolan som både dokumenterades väl i sin samtid och är grundligt efterforskad är den kvinnliga ladugårdsutbildningen tämligen okänd.

I verket *Ett växande arkiv över Kvinnliga Ladugårdsutbildningen vid Fogelstad* ges en inblick i livet och relationerna på skolan genom privata fotoalbum och arkivmaterial. Fotografierna kommer från Maren Holebakk som kom till Fogelstad från Norge och som blev ladugårdsförman och lärare på Kvinnliga Ladugårdsutbildningen vid Fogelstad. Holebakk var också konstnär och gjorde porträtt i obränd lera av de kursdeltagare, arbetare, vänner, älskarinnor och flyktingar som fanns omkring henne på Fogelstad. I det växande arkivet ingår bland annat artiklar som Elisabeth Tamm skrivit om ladugårdsutbildningen i Fogelstadgruppens tidskrift Tidevarvet.

Jorden och ägande är kärnan i verket *Varför gör man saker då man kunde låta bli?—Ett försök, ett gränsland* som handlar om Elisabeth Tamms förespråkande av så kallade ”åborätter”. Åborätter var ett alternativ till markägande och arrende och innebar att mark kunde upplåtas av staten till den som ville bruka den. Den som brukade marken fick göra det på obestämd tid och rätten kunde också ärvas. Om jorden inte ägdes utan brukades och förvaltades skulle såväl ekonomisk spekulation som utarmning av jorden undvikas. Tamm valde själv att donera en bit av sin bästa åkerjord till Svenska Kvinnors Vänsterförbund och Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbund med villkoret att den skulle överlämnas till staten för att upplåtas till arbetslösa som åborätter.

Susanne Ewerlöf

38. Hej Karin! 2023
Video, 8:35 min

Hej Karin! är en videoessä som återger ett samtal mellan två avlägsna släktingar, den ena är Karin Stenberg (1884–1969), en skogssamisk politisk aktivist och lärare från Árviesjávrrie/Arvidsjaur och den andra är konstnären själv. Dialogen är baserad på Stenbergs bok, *Dat läh mijen situd—Det är vår vilja: En vädjan till den svenska nationen från samefolket,* skriven år 1920 tillsammans med Valdemar Lindholm. Deras bok har ett starkt budskap om den politiska viljan bland samerna vid den tiden och videon reflekterar över århundradet som har gått sedan den ursprungliga publiceringen. Citat ur Stenbergs text läses högt och beskriver bland annat hur samer har behandlats och setts av svenskar och har stort fokus på samernas starka vilja att leva vidare. Ewerlöfs strävan att tilltala Stenberg direkt är ett slags desperat hopp om att det är möjligt att överbrygga klyftorna i förlorad så kallad ”ancestral knowledge”.

Olivia Plender

39. Kom Te Måtta, 2019
Blyertsteckning

Verken utgår från ett rollspel utvecklat på Kvinnliga Medborgarskolan som ett verktyg för deltagarna att lära sig om politiska processer Rollspelet fick namnet *Komtemåtta*, vilket även var namnet på fantasikommunen som kvinnorna “bebodde” genom att klä ut sig till olika medborgare och lösa politiska problem inom kommunen. En teckning efter en fotografisk förlaga föreställer kvinnor iklädda manskläder som spelar manliga karaktärer i rollspelet. Konstverken

var från början del av installationen *Practicing Politics: The Fogelstad Women's Citizenship School 1925–1954* som skapades på beställning av Tensta konsthall för att göra om klassrummet på konsthallen.

40. Kom Te Måtta, 2019
Affisch
En serie brädspelsliknande affischer visar upp de olika samhällsinstitutioner som kvinnorna lärde sig navigera i fantasikommunen Komtemåtta.

41. Arrest!, 2021—pågående
Serie med blyertsteckningar
Blyertsteckningarna i *Arrest!* hänger ihop med videoinstallationen *Hold Hold Fire* och är baserade på det tidiga 1900-talets pressbilder av suffragetter som grips av polisen. De här kvinnorna visas i all sin individualitet medan männens identitet maskeras av deras uniformer. De handlingar männen utför går inte att skilja från de som poliser utför i dag när de våldsamt bryter upp protester. Det är en erfarenhet som delas av många aktivistgrupper som Olivia Plender arbetade med under sitt arbete för det här projektet, vilket ytterligare poängterar hur vissa makthavare fortsätter att reagera på kampen för lika rättigheter med våld.

42. Constance Markievicz, 2020
Blyertsteckning
Constance Markievicz (född Gore-Booth) var en irländsk republikan och den första kvinnan som valdes in i det brittiska parlamentet i det allmänna valet 1918, på uppdrag av Sinn Féin. Trots det intog hon inte sin plats, i linje med partiets avhållsamma hållning. Hon var en av grundarna till den irländska medborgararmén, deltog i påskupproret 1916 och innehade en kabinettspost som arbetsminister från 1919 till 1922, i den nybildade republiken Irland. I sitt tidigare liv hade Markievicz utbildat sig till målare vid Slade School of Art

i London och det var där hon blev aktiv inom politiken och gick med i National Union of Women's Suffrage Societies.

43. Nelly Thüring, 2021
Blyertsteckning
Innan den populära föredragshållaren Nelly Thüring (1875–1972) 1921 blev socialdemokratisk riksdagsledamot satt hon i Göteborgs kommunfullmäktige. Hon hade då varit verksam som fotograf med egen ateljé, till att börja med Göteborg och därefter i Enskede. Utöver internationella frågor ägnade hon sig i riksdagen åt att tillsammans med de andra kvinnliga ledamöterna arbeta för en konfessionslös skola, barn- och mödravård samt sexualundervisning.

44. Bertha Wellin, 2021
Blyertsteckning
Bertha Wellin (1870–1951) var den första kvinnliga riksdagsledamoten för högern. Hon satt i riksdagen i fjorton år. Som utbildad sjuksköterska engagerade hon sig i Svenska fattigvårdsförbundet och Svensk sjuksköterskeförening där hon var aktiv inom det nordiska samarbetet. Dessutom var hon ledamot i flera av Stockholms sjukhusstyrelser. År 1935 tilldelades hon Röda korsets högsta utmärkelse för sjuksköterskor, Florence Nightingale-medaljen.

45. Agda Östlund, 2021
Blyertsteckning
Socialdemokraten Agda Östlund (1870–1942) tillhörde dem som aktivt hade agiterat för kvinnlig rösträtt. Hon blev den första kvinnan någonsin att yttra sig i riksdagens andra kammare. Som 14-åring började hon arbeta som sömmerska för att så småningom bygga upp en egen syateljé i Stockholm. I riksdagen drev hon från och med 1922 frågor om hustrumisshandel, kvinnors rätt till pension och förbättrad vård för kvinnor och barn. När hon försökte diskutera rätten till abort gick många manliga ledamöter ut ur salen.

46. Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad
—Kerstin Hesselgren, 2021
Blyertsteckning

Kerstin Hesselgren (1872–1962) var landets första bostadsinspektris, skolköksinspektris och yrkesinspektris. Hon valdes år 1922 in i riksdagen som fri vilde och satt där fram till 1934. Då anslöt hon sig som frisinnad och vänsterinriktad till folkpartiet och satt ytterligare en period, 1934–1944. Utöver socialpolitik och jämställdhet på arbetsmarknaden ägnade hon sig åt internationell politik, bland annat som svensk delegat och sakkunnig i Nationernas förbund, föregångaren till Förenta Nationerna. År 1919 utsågs hon till Sveriges representant i ILO, International Labour Organization, där hon arbetade för social rättvisa, mänskliga rättigheter och arbetsrätt.

47. Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad
—Elisabeth Tamm, 2021
Blyertsteckning

Elisabeth Tamm (1880–1958) blev 1916 Sveriges första kvinnliga kommunalnämndsordförande i Julita. Då hade hon övertagit familjens gods, Fogelstad, där hon med ekologiska förtecken drev lantbruket till sin död. Hon ansåg att kvinnor var bättre på att ta hand om djur och anställde därför endast kvinnliga ladugårdsmän. Som en följd startade hon en ladugårdsutbildning för kvinnor. I riksdagen var hon 1922–1924 frisinnad vilde. Utöver kvinnornas insatser i samhället och politiken drev hon jordfrågan och fredsfrågan. Tillsammans med Elin Wägner gav hon 1940 ut Fred med jorden, en ekologisk pionjärskrift om en uthållig jordbrukspolitik.

48. Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad
—Ada Nilsson, 2025
Blyertsteckning

Ada Nilsson (1872–1964) var läkare specialiserad på kvinnosjukdomar. I den egenskapen motarbetade hon dubbelmoral, hemlighetsmakeri, och okunnighet kring sexuallivet. Hon var positiv till preventivmedel, som avkrimininaliserades först 1934. År 1914 tog hon i samband med den så kallade borggårdskrisen initativ till Frisinnade kvinnors förening. Den var partipolitiskt obunden och arbetade för likställighet mellan könen, internationell solidaritet och fred. Just fredsfrågan kom att följa Nilsson genom hela livet.

49. Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad
—Elin Wägner, 2025
Blyertsteckning

Elin Wägner (1882–1949) kom att bli en av 1900-talets viktigaste svenska författare och därtill en ekofeministisk föregångare. Hon engagerade sig tidigt i rösträttskampen och deltog på den omtalade fredskongressen i Haag 1915 som arrangerades av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet. Freds- och nedrustningsarbetet intensifierades med tiden och gav henne många internationella kontakter. Fred med jorden skrev hon 1940 tillsammans med Elisabeth Tamm och året efter kom hennes egen *Väckarklocka* som handlar om kvinnohistoria, miljö och fred.

50. Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad
—Honorine Hermelin, 2025
Blyertsteckning

Kvinnliga medborgarskolans rektor under alla år var den karismatiska pedagogen Honorine Hermelin (1886–1977). Hon förenade radikala och konservativa ståndpunkter, humanistiska och naturvetenskapliga intressen, samt praktisk och teoretisk begåvning. Hennes devis var “Kvinnor—vakna, våga!”.Kombinationen fantasi och självverksamhet var typisk för skolan, liksom allvar och lek, samtal och fest. Handen, hjärnan och hjärtat skulle finnas med överallt.

51. Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad —Ebba Holgersson, 2025
Blyertsteckning

Ebba Holgersson (1885–1966) var utöver rektor Honorine Hermelin den enda fasta läraren på skolan. Hon var utbildad lärare och hon hade varit involverad i rösträttsrörelsen. Vänskapen med författaren Ellen Key hade betydelse för hennes engagemang, inte minst för barn och ungdomar. Hennes specialområde på Kvinnliga Medborgarskolan var kommunalkunskap och sociallagstiftning—det var hon som hittade på både låtsaskommunen Komtemåtta och diskussionsklubbarna.

Åsa Sonjasdotter

52. Fred med Jorden, 2021
Publikation

Engelsk nyutgåva av *Fred med jorden* av Elisabeth Tamm och Elin Wägner (1940). Redigering och förord av Åsa Sonjasdotter. Med ett kontextualiserande samtal med Åsa Elzén, Ros Gray och Åsa Sonjasdotter. Archive Books, 2021.

Fred med jorden skrevs vid utbrottet av andra världskriget av de svenska rösträtts- och fredsaktivisterna Elin Wägner (1882–1949) som var författare, och Elisabeth Tamm (1880–1958) som var politiker och praktiserande jordbrukare. Den engelska översättningen är den första upplagan på ett annat språk. Boken för samman erfarenheter från olika sammankopplade rörelser för kvinnors rösträtt, fred och ekologiskt jordbruk. Aktivisterna inom den här rörelsen menade att det inte går att sätta stopp för krig och krigiska förhållingssätt förrän man övervunnit patriarkala och koloniala relationer. De menade även, som Wägner skriver i introduktionen, att det skulle innebära '...ett systembyte med allt vad därtill hör av samhällsomvandling.'

Intresset för rörelsen har väckts till liv igen, mycket på grund av dess grundtanke: för att övervinna våldsamma, extraherande relationer är fred nödvändigt inte bara mellan människor på jorden, utan lika mycket med jorden själv.

53. Fred med jorden, 2021
Video, 59:53 min

Det inspelade samtalet ägde rum i samband med publiceringen av den nya engelska versionen av *Fred med jorden.* Med konstnären Åsa Elzén, universitetsbibliotekarierna Annalena Bergquist och Sanna Hellgren samt publikationens redaktör Åsa Sonjasdotter. På KvinnSam, Göteborgs universitetsbibliotek.

Anders Sunna

54. Elsa Laula Renberg, 2016
Blandteknik, måleri

Anders Sunna har sedan 2010 återvänt till den stridbara Elsa Laula Renberg som motiv i såväl graffiti som måleri. Född 1877 i en ren skötarfamilj från Tärnaby tog hon realexamen och utbildade sig till barnmorska. Samtidigt bildade hon det första samiska riksförbundet, Lapska Centralförbundet, och blev dess första ordförande. Under studietiden i Stockholm umgicks hon med bland andra rösträttskvinnan, feministen och socialisten Anna Lindhagen som ingick i nätverket runt Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad. Elsa Laula Renbergs aktivism rörde främst bättre utbildning för samiska barn, markfrågor och rätten att sätta bo, något som hon tog upp i skriften *Inför lif eller död? Sanningsord i de Lappska förhållandena* (1904). Renberg var en av initiativtagarna till det legendariska första samiska landsmötet i Trondheim 1917. Hon gick bort i tuberkulos 53 år gammal. Konstnären lyfter fram Elsa Laula Renberg som en viktig

person för alla samer. Han skriver att det handlar om ”att våga ta platsen tillbaka och visa att vi existerar, men också att uppmuntra det samiska folket till att stå upp för sig själva och framför allt för varandra”.

Arkivmaterial från KvinnSam, Göteborgs universitetsbibliotek

55. Fotoalbum sommaren 1925 tillägnat Elisabeth Tamm, 1925

56. Fotoalbum tillhörande kursdeltagare Edit Granvik,
år saknas

57. Protokollsbok, diskussionsklubben Nebulosan, 1928

58. Trycksak Kvinnornas vapenlösa uppror, 1935

59. Ned med vapen av Amelie Posse-Brazdova, särtryck Tidevarvet, 1935

60. Försättsblad Komtemåtta, bilder av Gerhard Bäckdahl, 1931

61. Prosten, porträtt av Gerhard Bäckdahl, 1931

62. Syster Ingrid, porträtt av Gerhard Bäckdahl, 1931

63. Komtemåtta-kuriren, midsommarnummer, 1928

64. Röstlängd Komtemåtta, 1931

65. Mantalskrivna i Komtemåtta kommun, odaterat

66. Sånger. Samställda för Kvinnliga Medborgarskolan av Elsa Stenhammar, 1944

67. Prospekt Fogelstad Medborgarskola, 1932–33

68. Utdrag från kursprotokoll om en hembygdsafton, 1943

69. Karta över Komtemåtta, 1931

70. Protokollsbok, 1935
Anteckningsbok

71. Sånger, 1944

Kvinnliga Medborgarskolans väg till KvinnSam (dåvarande Kvinnohistoriska samlingarna) på Göteborgs universitetsbibliotek, var aningen krokig. I korrespondens mellan Göteborg och Fogelstad kan spåras hur tankarna gick och se hur arkivmaterialet, från 1960-talet och framåt, kom att hamna hos KvinnSam. Nytt material har adderats genom flera donationer och arkivet innehåller idag en rik samling fotografier, dokument och anteckningar från de år skolan var verksam. Här finns bland annat kursdeltagarnas protokoll, fotoalbum, skolans räkenskaper, kursprospekt, program, minnesböcker och trycksaker. Sedan samlingen skapades har den lockat forskare, konstnärer och författare och den är en viktig grund för den ackumulerade och ständigt växande kunskapen om Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad.

På ett antal tematiska vepor presenteras delar av materialet från arkivet som tillsammans med texter berättar om såväl pedagogiska metoder som ögonblick och nedslag från skolans historia.

I samarbete med Norrbottens museum har ett tillägg gjorts som fördjupar kunskapen om de deltagare från Norrbotten som besökte Kvinnliga Medborgarskolan. Här finns också berättelsen om familjen Hermelins kopplingar till regionen.

Konstnärspresentationer

Petra Bauer är konstnär, filmskapare och professor i film och media för profilområdet Konst, teknik och materialitet på Stockholms konstnärliga högskola. Genom mitt konstnärskap och min forskning undersöker jag hur film kan vara en plats för social och politisk utforskning. Mitt arbete tar upp hur kvinnor organiserar sig, vägrar och gör motstånd både estetiskt och politiskt. Jag har länge samarbetat med flera feministiska organisationer, bland annat Southall Black Sisters i London, den sexarbetarledda organisationen SCOT-PEP, Edinburgh och Kvinnocenter i Tensta-Hjulsta, Stockholm. Jag är en av grundarna av den feministiska plattformen k.ö.k (Kvinnor Önskar Kollektivitet). Under de senaste åren har jag arbetat på en film i fyra delar som utgår från karaktären Jeanne Dielman från Chantal Akermans film *23 Quai du Commerce, 1080 Bruxelles* från 1975. Den senaste filmen i serien skapades tillsammans med Marius Dybwad Brandrud och heter *Femton noll tre nittonde januari två tusen sexton.* Filmen utforskar hur vardagsrutiner och gester förändras när en mamma förlorar sitt barn till den våld som präglat Sveriges förorter sedan det tidiga 2000-talet. Den visar hur ett hem kan bära både sorg och motstånd.

Åsa Elzén bor och arbetar sedan några år tillbaka på landsbygden i Näshulta, Sörmland. Hennes praktik är transdisciplinär och tar ofta form genom installation, text, textil, video, performance och deltagarbaserade situationer, många gånger utomhus. Hon arbetar

bland annat med begreppet ”träda” i relation till klimatkrisen, den minskande biologiska mångfalden, minne, tid och queerfeministisk- och mer-än-mänsklig historieskrivning. Att sätta mänsklig produktion på paus är att ta ett steg åt sidan och uppmärksamma, relatera och ge plats till andras liv och förflutna praktiker. Arbetet har särskilt kopplats till arvet efter Fogelstadgruppen och deras fred-med-jorden-praktik. I samarbete med Malin Arnell initierade hon *Skogen kallar—Ett oändligt kontaminerat samarbete eller Dansandet är en form av skogskunskap,* ett offentligt konstverk i form av en växande skog på Fogelstads historiska marker. Åsa Elzén arbetar också med frågor rörande energiproduktion ofta i relation till vatten. Träda översatt till tyska är ”brache”, samma ord som bräckt vatten, ett tillstånd och en blandning med dåligt rykte. I sina lokala projekt, till exempel i relation till Fogelstadgruppen och Studsvik och slutförvar försöker hon istället omfamna sammanblandningar, långsamhet och återvätande.

Susanne Ewerlöf (hon/hon) är doktorand i konstnärlig forskning vid HDK Valand (Göteborg/Sverige) där hennes arbete är inriktat på förlorad nedärvd kunskap bland skogssamer och andra sammanhang där kolonialismen har tagit bort kopplingar till det förflutna. Projektet utforskar hur fabulering och andra konstnärliga strategier kan återknyta människor och grupper i sammanhang anföräldrars kunskap gått förlorad eller där ursprungsfolk fått sina kollektiva minnen utraderade. Ewerlöf har en bakgrund som curator och arbetar i nära samarbete med konstnärer och olika grupper. Hon har en MRes-examen i Curatorial/Knowledge från Goldsmiths University of London samt examina i Kultur och Media samt ”Curating Art” från Linköpings respektive Stockholms universitet.

Olivia Plender är en brittisk konstnär bosatt i Stockholm. Hennes arbete präglas av ett multidisciplinärt förhållningssätt där hon kombinerar installationer, performance och forskningsbaserad

konst. Hon intresserar sig för ämnen som maktstrukturer, kunskapsdelning och hur man diskuterar och tolkar historia. Plender fokuserar särskilt på institutioners, mediernas och utbildningssystemets roll i formandet av offentlig kunskap och social ordning. Hon använder ofta historiska källor som exempelvis arkivmaterial för att kritisera hur narrativ konstrueras och vidmakthålls. I centrum står ofta alternativa eller marginaliserade historier och även utopiska rörelser som synliggör hur de samspelar med samtida idéer om gemenskap och makt. Plenders projekt studerar hur man organiserar och kontrollerar kunskap och information, särskilt inom kapitalistiska system, och hon ifrågasätter kulturens roll i vidmakthållandet av sociala hierarkier. Teman som klass, genus och arbete förekommer ofta. Hon har ställt ut sina arbeten internationellt, bland annat på prestigefyllda institutioner som Tate, London. Hon var en av curatorerna för utställningen *Chronos: Hälsa, tillgänglighet och närhet,* på Tensta konsthall. Hennes senaste utställningar: Kalmar konstmuseum (2023); Maureen Paley, London (2022) and Amant Foundation, New York (2022). Senaste grupputställningar inkluderar: *The School of Creators,* Centre Pompidou-Metz, Frankrike (2022); 34:de São Paulo-biennalen (2021); *Life Support,* Glasgow Women's Library, Storbritannien (2021).

Åsa Sonjasdotter är konstnär och forskare bosatt på ön Ven. I sitt arbete närmar hon sig växtodlingens olika förhållanden: dess närande generositet, spänningarna som finns inom maktförhållanden, politik och narrativ relaterade till växtodling, och inte minst hur sociala organisationer mobiliserar sig och sammansluter sig kring växtodlingens olika kulturer.

Hennes arbete har nyligen visats på bland annat Lunds konsthall, Limerickbiennalen, Singaporebiennalen, Bergen Assembly, Warsawabienanalen, Delfina Foundation i London, Museum

van Hedendaagse Kunst Antwerpen, Badischer Kunstverein och Kasseler Kunstverien. Hon var redaktör för den engelska översättningen av *Fred med jorden* (1940, Bonniers), av Elisabeth Tamm och Elin Wägner (2021, Archive Books). Hon har skrivit *Peace with the Earth—Tracing Agricultural Memory, Refiguring Practice* (2018, Archive Books). Hennes film *Cultivating Abundance* från 2022 distribueras av Filmform, Stockholm.
Sonjasdotter disputerade i konstnärlig gestaltning vid HDK-Valand på Göteborgs universitet 2024 med avhandlingen *Towards Peasant Cultivation of Abundance.* Mellan 2015 och 2019 grundade Sonjasdotter Nachbarschaftsakademie, ett utbildningscenter på gräsrotsnivå i Prinzessinnengarten, Berlin. Från 2007 ledde Sonjasdotter grundandet av Kunstakademiet i Tromsø, där hon var programansvarig fram till 2010 och professor fram till 2014. Sonjasdotter var en av grundarna av Kvinder på Værtshus, ett feministiskt nätverk startat i Köpenhamn 1996.

Anders Sunna, baserad i Jokkmokk, föddes 1985 in i en renskötar-familj i Kieksiäsvaara, en by på den svenska sidan av Sápmi. Han är konstnär och aktivist och hans verk bär på en politisk laddning som berättar historien om de maktövergrepp och förtryck som den svenska staten utsatt den samiska befolkningen för men även om striden för upprättelse och erkännande. Sunnas verk berör också en personlig historia om den egna familjens femtioåriga kamp för att bedriva renskötsel. Sunnas verk har bland annat visats på Samiska paviljongen på Venedigbiennalen 2022, Àbadakone på Kanadas nationalgalleri, Ottawa 2019 och Sydneybiennalen, NIRIN 2020.

Rundabordssamtal

Petra Bauer, Åsa Elzén, Susanne Ewerlöf, Olivia Plender och Åsa Sonjasdotter samtalar med curatorerna Hanna Nordell och Maria Lind om hur de som konstnärer närmat sig den banbrytande Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad.

Maria Lind: Hur blev ni intresserade av Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad?

Petra Bauer: Jag har intresserat mig för tiden innan Kvinnliga Medborgarskolan uppstod och den tidiga socialistiska kvinnorörelsen från slutet av 1800-talet fram till 1921. Mitt fokus på just den socialistiska kvinnorörelsen har att göra med att det var en rörelse som inte bara arbetade för rösträtt utan för allomfattande strukturell förändring av samhället. Rösträtten var ett mål på vägen, men det var verkligen inte slutmålet. Det fanns ett övergripande program och en idé om vad man ville uppnå och som omfattade allt från äganderätt, sexualitet, barn, äktenskap och hemmets organisering. Det var en markant skillnad från de rörelser som enbart hade fokus på rösträtten. Jag arbetar med tiden fram till 1921 eftersom jag är intresserad av hur man navigerar politiskt och uttrycker sin röst när man inte är ett politiskt subjekt. Det som jag specifikt har intresserat mig för är hur de här kvinnorna använde sig av fotografi och affischer för att göra politik.

ML: De kvinnor som initierade Kvinnliga Medborgarskolan ville definitivt uppnå strukturella förändringar i samhället, även om de snarast kom från ett frisinnat liberalt håll. Så småningom rörde sig flera av dem längre till vänster. Ditt verk i utställningen *Komtemåtta—En banbrytande frizon för kvinnor,* är en installation med ett urval av de här affischerna samt fotografier där kvinnorna representerar sig själva, framför kameran, som grupper.

PB: Genom bilderna lyfter kvinnorna fram sig själva som politiska kollektiva subjekt. I fotografierna ser jag kvinnor som intar positioner som de var uteslutna från, positioner som tillhörde männen. Jag föreställer mig att dessa kvinnor använde fotografiet för att lyfta fram sig själva även som intellektuella subjekt. Fotografiet blir då en plats för att skapa relationer, identitet, politik och solidaritet mellan kvinnor. Det blir en kollektiv förhandlingsplats där kvinnor visar att de är en del av en gemenskap. De synliggör en kollektiv kamp och kraft för förändrade villkor för kvinnor. Bilden är med andra ord inte bara en representation utan en politisk handling. Och därmed, när fotografiet väl når världen, så går det inte att vända tillbaka; handlingen kan inte göras ogjord. Man har skapat sin egen politiska agens. Affischerna å andra sidan använde rörelsen för att både kommunicera och kalla andra kvinnor till samtal, diskussion, föreläsningar och möten. Jag har fantiserat kring de här fotografierna och affischernas ”görande”, i linje med det Saidiya Hartman beskriver som ”critical fabulation”. Samtidigt är affischerna och fotografierna, utifrån en samtida historieskrivning, ett förhållandevis marginaliserat material, åtminstone inom forskningen.

ML: Har du kommit i kontakt med Kvinnliga Medborgarskolan i samband med det arbetet?

PB: Kvinnliga Medborgarskolan drogs i gång mot slutet av den här perioden när man ville skapa en plats för att samlas och lära sig av varandra. De ämnen och idéer som Fogelstadgruppen fokuserar på finns också under den tidigare perioden. De kommer delvis till uttryck bland annat i tidningen Morgonbris och på affischerna som jag har tittat på. Där ger de uttryck för sina föreställningar om ett annat liv med civila och politiska rättigheter. Och de använder Folkets Hus som en plats för gemensamt lärande. Flera av de kvinnorna som förekommer i mitt arbete går också sedan in i Fogelstad, till exempel Ada Nilsson.

Hanna Nordell: Olivia, du har intresserat dig för feministiska rörelser under 1900-talet både i Sverige och internationellt. Vilken ingång har du till Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad?

Olivia Plender: Jag arbetar med historia som ett sätt att prata om förhållanden i samtiden—jag vill veta varifrån de strukturer som vi lever med idag kommer. Jag är intresserad av röster som inte har hörts eller berättelser som har blivit missförstådda. Jag tror också att historien är full av exempel på metoder som är extremt användbara nu: sätt att föra människor samman, skapa starka sociala rörelser och så vidare. Det gör jag i form av teckningar, serier, föremål, filmer och publikationer. Ett av mina konstverk, en serie med teckningar som bygger på arkivfotografier från Kvinnliga Medborgarskolan med en grupp kvinnor som är utklädda till karaktärer från den fiktiva kommunen Komtemåtta. Det ingick i ett rollspel som utvecklades som pedagogiskt verktyg på skolan. Bilderna som jag hittade har något queert över sig, eftersom kvinnorna ofta bär manskläder. I rollspelet Komtemåtta skulle deltagarna uppträda i olika samhällsroller som kommunchef, bagare, lärare etc. och lösa politiska problem inom kommunen.

Jag arbetar ofta med teman som har med utbildning att göra, och har utforskat flera exempel från den alternativa utbildningens historia under 1800- och 1900-talen, där försök gjordes att göra lärandet upplevelsebaserat och att komma ifrån den hierarkiska idén om eleven som ett tomt kärl som behöver fyllas med fakta av läraren. Honorine Hermelin, rektor vid Fogelstadskolan, inspirerades av den amerikanske filosofen och utbildningsreformatorn John Deweys skrifter. Men det finns en lång historia av hur lek använts i utbildningen, som inbegriper allt från Friedrich Fröbel till anarkistiska skolor för vuxna och självorganiserade arbetarklassgemenskaper.

Många av kvinnorna som drev Kvinnliga Medborgarskolan var lesbiska eller vad vi nu skulle kalla queera. Den queera personens roll i så kallad förstavågsfeminism är en av detaljerna i den historien som ofta undantrycks, och därför ville jag ha det i förgrunden. Exempelvis har jag i tidigare projekt som utgår från det tidiga 1900-talets brittiska suffragettrörelse, genom att spendera tid i arkiv också fått reda på att många suffragetter levde i samkönade relationer. Det fanns delar av suffragettrörelsen som inte enbart fokuserade på att vinna röster för kvinnor—utan även arbetade för en mycket större samhällsomvandling inklusive en revolution av familjestrukturer och könsroller. När man gräver fram arkivmaterial uppenbarar sig det förflutna oundvikligen som mer komplext än vi har fått lära oss.

ML: Åsa Elzén, du har verkligen gått in bokstavligen i livet på Fogelstad och gjort en rad verk—allt från video och fotografi till en "avskrift" av en matta som konstnären Maja Fjaestad gjorde på beställning åt Elisabeth Tamm som ägde godset och initierade skolan där som utgår ifrån skolan och de olika personerna som var med, olika aspekter av vad som pågick på skolan. Hur blev du först intresserad av den?

Åsa Elzén: Det började som ett intresse för lokalhistoria och ett redan pågående arbete kring feministisk historieskrivning. Fogelstad har på något sätt alltid funnits i min närmiljö då jag som barn tillbringade ganska mycket tid i området. När jag blev inbjuden till Bie biennal 2016 såg jag min chans att fördjupa mig i platsen då Bie bara ligger en mil ifrån Fogelstad. Då kände jag inte till medborgarskolan så bra och upplevde också att människor i området hade begränsad kännedom om den. Inledningsvis arbetade jag med lite olika delar av skolan men också mycket med fiktion utifrån Toni Morrisons idé kring "fantasins ansvar" då det inte finns tillräckligt med arkivmaterial att tillgå. Jag fick kontakt med kulturföreningen

Fogelstad som bildades på nittiotalet som var väldigt generösa i sitt bemötande. Min medverkan i biennalen ägde delvis rum i byggnaden Mejeriet som var en viktig plats när Kvinnliga Medborgarskolan var aktiv. Det var bland annat uppe på vinden som hembygdsaftnarna ägde rum där kursdeltagarna fick slå sig ner i en stol och berätta om sina liv för varandra. Det var en spännande plats och men också väldigt förfallen vilket jag också tyckte både var sorgligt och intressant.

HN: I dina verk som utgår från Fogelstad som plats har du arbetat med arkivmaterial, privata fotoalbum och fotografier. Du har också intresserat sig för konstnärligt material som kommit till på Kvinnliga Medborgarskolan. Vill du berätta lite mer om hur du närmat dig de materiella spår som finns från skolan?

ÅE: Jag började leta efter saker som lämnats kvar på Fogelstad som berättar om någon intressant idé som känns relevant idag och som kanske också på något sätt problematiserar hur vi ser på tid och historieskrivning. Det var då som jag fick höra talas om den matta som Elisabeth Tamm beställde av konstnären Maja Fjæstad som utgick från begreppet träda. Att lägga en åker i träda innebär att under en period låta den vila från mänsklig produktion. Mattan hade legat i biblioteket på Kvinnliga Medborgarskolan fram till sextiotalet då den hamnade på vinden. Både mattan och begreppet intresserade mig och sedan så har det blivit olika typer av verk utifrån det. Trädan handlar ju om att vi människor tar ett steg tillbaka, sätter vår produktion på paus och därigenom låter annat liv få tid och plats. Det är ett gammalt begrepp som vi behöver tänka med igen, inte minst då det gäller vårt skogsbruk och det vår jord vinner på av att låta skogen stå, alltså läggas i träda. Jag tänker också att mycket av idéerna och materialet kring Fogelstadgruppen har legat i en sorts träda, men att det går att få syn på igen.

ML: Ditt verk i utställningen, Åsa Sonjasdotter, är en översättning av *Fred med jorden* som Elisabeth Tamm och Elin Wägner skrev 1939 och som publicerades 1940. Du var redaktör för publiceringsprojektet, vill du berätta om hur du kom i kontakt med boken?

Åsa Sonjasdotter: Jag hittade boken *Fred med jorden* på mitt lokala stadsbibliotek när jag var 12 år gammal och var nyfiken på temat feminism. När jag öppnade boken och läste i den blev jag helt omtumlad. Nu i efterhand kan jag förstå att det som var så överväldigande för mig var platsen som orden i boken kom från. Då visste jag inte att den platsen fanns. Min familj kommer från landet och jag har växt upp med en landsbygdsidentitet. Det där med att man kan tänka feminism kopplat till frågor om lantbruk och ekologi träffade mig väldigt starkt. Sedan dess har jag bott mycket utomlands och jag har alltid letat efter den rösten på de platser där jag har verkat. Ibland har det dykt upp liknande initiativ och vissa av dem har också varit kopplade till och varit i dialog med Fogelstadgruppen. Den erfarenheten har gjort att jag varit intresserad av att fördjupa kunskapen kring Kvinnliga Medborgarskolans transnationella aktivitet—de var hela tiden i dialog med initiativ från andra platser runtomkring.

ML: Susanne Ewerlöf, du är med i utställningen med en videoessä som inte direkt berör Kvinnliga Medborgarskolan men som jag och Hanna som curatorer har pratat om som en parallell utveckling. Det handlar om en samisk kvinna med en stark aktivistisk praktik eftersom vi vill kontextualisera utställningen i Norrbottensregionen. Hur tänker du kring Fogelstad?

Susanne Ewerlöf: Jag har aldrig fått möjlighet att fördjupa mig särskilt mycket kring Kvinnliga Medborgarskolan även om jag alltid haft något slags medvetenhet om dess existens. Under min studietid arbetade jag som guide på närliggande Julita gård som förvaltar

en annan berättelse om Sverige. Men nu när jag fått anledning att tänka lite på vilken betydelse en sådan plats har för individer och samhället i stort så får det väl mig framför allt att tänka på vilka behov vi har idag av kollektivitet och radikalt tänkande och att hitta platser för att dela kunskap.

I utställningen visar jag ett verk som handlar om Karin Stenberg. Hon var en skogsamisk kvinna som föddes och levde i trakten kring Arvidsjaur mellan 1884 och 1969 och som är ihågkommen som en viktig samisk röst från den tiden. Hennes mest aktiva period sammanfaller i tid ungefär med de årtionden när medborgarskolan är aktiv. Hon engagerade sig bland annat i utbildning för samer, bevarandet av det samiska kulturarvet och hon skriver att det till syvende och sist handlar om samers rätt att få leva som samer. När jag har tittat på hennes liv och berättelsen om vem hon var så är det väldigt tydligt att hon var en skarp person och att hon tidigt inser att det är utbildning som kommer vara hennes väg för att åstadkomma förändring.

Det berättas att hon stöter på förtvivlade äldre personer i sitt lokalsamhälle och att de är bekymrade över de rättigheter som de förlorar. Hon bestämmer sig för att utbilda sig och hon får stöd från familjen. Så småningom blir hon lärare och arbetar under hela sin levnad som småskolelärarinna. Men när man tar del av hennes väg till att bli utbildad och få den här politiska rösten så handlar det om att hon söker upp texter på egen hand, att hon sitter ute i skogen och läser. Hon är väldigt dedikerad. 1920 ger hon ger ut en viktig text skriven tillsammans med Valdemar Lindholm med titeln ”Det är vår vilja. En vädjan till den svenska nationen från samefolket”. När jag har tagit del av den här texten har det gått över hundra år och många av de problem som hon ville lyfta då finns kvar idag. I det här sammanhanget så får det mig att tänka på vilken betydelse det kanske hade kunnat haft om hon hade haft ett annat typ av

sammanhang med möjlighet att dela kunskap. Det är svårt för en radikal tänkare som vill åstadkomma förändring om man kämpar på egen hand i ett litet lokalt sammanhang.

ML: Din videoessä handlar om Karin Stenberg, hennes tankar och hennes gärning. Som en fotnot kan man lägga till att ni är avlägset släkt.

SE: En av mina ingångar till det här är att jag relativt nyligen fick upp ögonen för den skogsamiska kulturen som Karin Stenberg kommer ifrån och att det var en kultur som blev väldigt hårt ansatt för den assimileringspolitik som man förde under 1900-talet. Många familjer med skogsamiska rötter, till exempel min morfars familj, har valt bort att se sig själva som samer eller dela med sig av samisk kunskap. Man har till och med avstått från att berätta om sin samiska bakgrund för den egna familjen. I videon reflekterar jag kring de här frågorna därför att jag tänker att det är en del av den realiteten hon levde i och sedan så lånar jag citat från hennes bok.

HN: I utställningen visar vi också ett porträtt av konstnären Anders Sunna som föreställer den samiska feministen och aktivisten Elsa Laula Renberg som spelade en central roll för samers organisering fram till sin död 1931. Hon var utbildad barnmorska och arbetade för att förbättra skolundervisning för samiska barn, hon var kritisk mot de nomadskolor som du också tar upp i din essä Susanne. Hennes arbete sker parallellt med de första decennierna av Kvinnliga Medborgarskolan och även om de inte är sammankopplade så är det intressant att se hur frågor om undervisning, markrättigheter och kvinnors rättigheter går igen.

ML: Vad är det som gör att det finns en relevans hos Kvinnliga Medborgarskola vid Fogelstad idag?

PB: Det jag intresserar mig för är hur kvinnorna, nu och då, väljer att samlas och organisera sig, och hur de tillsammans diskuterar vilket förhållningssätt de ska ha till samhället. De socialistiska kvinnorna från tidigt 1900-tal träffades och umgicks på olika Folkets hus. Här arrangerades politiska möten, föreläsningar, diskussioner och fester. Festerna var en viktig del av organiseringen, mobiliseringen och gemenskapen. Om jag har förstått det rätt är det någonting som senare utvecklas just på Fogelstad där man tillsammans diskuterade och undersökte hur man skulle förhålla sig till och vara en del av samhället som ny medborgare. Det där är någonting som jag känner är totalt relevant fortfarande. Vi behöver fler gemensamma platser där vi gemensamt diskuterar och lär oss av varandra hur vi kan förhålla oss till den samhällsutveckling som sker idag.

OP: Kvinnliga Medborgarskolan hade några fantastiska pedagogiska metoder, som jag skulle vilja använda i min egen konstnärliga praktik i framtiden. Till exempel deras användning av rollspel, som verkligen är ett magiskt sätt att skapa gruppdynamik och för att deltagarna ska leva sig in i en situation. Komtemåtta var ett sofistikerat rollspel som eleverna bebodde för att träna på att agera som lokala kommunintressenter, hantera konflikter och lösa problem genom politiska strukturer. Men det finns också en hel del andra metoder i arkiven. De kastade inte bara in folk på djupt vatten, det finns några briljanta tekniker för att stärka kvinnors självförtroende.

En som jag särskilt gillar är Hembygdsaftnar där kvinnorna träffades och en av dem berättade sin livshistoria. Här finns det paralleller med medvetandehöjande grupper på 1970-talet, en metod utvecklad av Women's Liberation Movement, som bygger på idén att "det personliga är politiskt". Handlingen att tala högt om sin personliga situation inför en grupp andra kvinnor för att bli sedd och hörd, gör att människors självförtroende kan växa—genom att

inse att deras livshistoria har betydelse och att den ingår i större politiska strukturer. Hembygdsaftnar gjorde något som liknande medvetandehöjande grupper innan den termen uppfanns. Många pedagogiska metoder som utvecklades vid Fogelstadskolan liknar dem som finns i andra historiska progressiva utbildningar. Det fanns sessioner som tränade kvinnorna på skolan i att läsa tidningen och förstå ideologin bakom hur en berättelse skrevs. Det påminner mig om liknande tekniker som utvecklades på sjuttiotalet i ett helt annat sammanhang av Augusto Boal och Paulo Freire från Brasilien, två viktiga figurer i den radikala pedagogikens historia.

ÅE: Kvinnorna som stod bakom Fogelstad var väldigt framsynta och på något sätt är det som ett eko som går igen i samtiden, vilket kan kännas både sorgligt och tröstande. *Fred med jorden* gavs ut 1940 men som jag har förstått det så var det tankar som samlades under lång tid, alltså redan på 1920-talet och 1930-talet. De var oroade över det de såg komma då med industrialiseringen av jordbruket, kemiska bekämpningsmedel och kemisk gödsel, större jordbruk och en mindre biologisk mångfald. Elisabeth Tamm praktiserade också metoderna hon skrev om i jordbruket på Fogelstad genom bland annat växtföljder och återkommande trädor. I *Fred med jorden* uttrycker de sig på följande sätt "Mot dagens ideal: mekanisering, specialisering och fart, ställer vi medvetet upp de ideal som vi tror blir morgondagens: Självverksamhet—mångsidighet—tålamod". [1]

Här betyder självverksamhet "resiliens" och tålamod är någonting som vi verkligen behöver träna oss på idag. De varnade tidigt för utvecklingen och det vi ser nu sker i en helt annan hastighet och ett mycket större omfång. Det känns förstås sorgligt men jag kan

1 Elisabeth Tamm, Elin Wägner, Fred med jorden, Flory Gates Stiftelser Fred med Jorden, Alvesta 2014 s. 21. Första utgåvan av Fred med jorden utkom på Albert Bonnier förlag 1940.

ändå bli tröstad av det arbete som de gjorde. Vi är många som på olika platser på jorden just nu, men också historiskt, har kämpat för det som de uttrycker så fint i boken: inte bara fred på jorden utan också fred med jorden. Den ena freden är omöjlig att tänka utan den andra.

ÅS: Det jag tänker på är hur man kan lära av deras sätt att självorganisera. De var pragmatiska i förhållande till det representativa demokratiska systemet, och som jag förstår det, milt skeptiska till att den strukturen skulle kunna "göra jobbet" att vända de patriarkala hierarkierna. De hade en jordnära hållning till en situation som de var klara över var (och fortfarande är) mycket mer komplex.

SE: Jag upplever att vi idag lever i en tid där vi måste tänka om kring hur vi ska dela makt mellan oss hur vi ska dela ansvar. Vi behöver verktyg för att fortsätta vara hoppfulla, motståndskraftiga och radikala och då är det välkommet eller kanske rent av nödvändigt att vi hittar nya former att komma samman och tänka och prata och skapa. Då tänker jag att Fogelstad, även om de levde i en väldigt annorlunda tid med andra problem och utmaningar, kan vara en inspiration nu när vi behöver hitta nya former för att skapa framtid tillsammans.

ML: Som ni säger finns det väldigt mycket fascinerande som har med Fogelstad att göra, bland annat hur de arbetade, vad de gjorde och vilka som var involverade. Men vilka är Kvinnliga Medborgarskolans blinda fläckar?

ÅE: En aspekt som är viktig att lyfta fram är att ute på Fogelstad hos Elisabeth Tamm levde de som vi förstår det queera liv. Men vad jag har sett så var de inte en aktiv del av den tidiga queerrörelsen iSverige i den bemärkelsen att de deltog i kampen genom till exempel att lyfta frågan i sin tidning Tidevarvet som annars var en plattform för att driva opinion. Det var självklart mycket svårare att driva frågor kring queerrättigheter under den tiden.

Jag har varit intresserad av den kvinnliga ladugårdsutbildningen som drevs vid sidan av medborgarskolan. Elisabeth Tamm var oroad över att jordbruken blev alltför stora och därigenom också mycket sämre för jorden och den biologiska mångfalden så hon tyckte det var viktigt att det fanns små jordbruk kvar ute på landet. I och med industrialiseringen av jordbruket blev det också en sorts maskulinisering av många positioner och jobb som kvinnor tidigare hade haft på gårdarna. Tamm tyckte det var viktigt att kvinnorna skulle vara ladugårdsförmän, dels för att det skulle bidra till att det överhuvudtaget fanns kvar intressanta jobb för kvinnor på landet. Men hon skriver också någonstans att hon tror att kvinnor helt enkelt är bättre lämpade att ta hand om djur just för att de är kvinnor. Det känns ju problematiskt idag men å andra sidan så levde de under helt andra premisser.

PB: Den socialistiska kvinnorörelsen pratar inte om etnicitet speciellt mycket och jag har inte sett att man uppmärksammar olika befolkningsgruppers situationer och villkor i Sverige, till exempel samer. Men däremot kommer den rasbiologiska terminologin kommer in i diskussionerna och i resonemangen som fanns vid den här tiden. Det fanns helt klart ett språkbruk och synsätt som är ytterst problematiskt ur dagens perspektiv. Att inte förmå lyfta sig ut ur det egna språkbruket och kritisera det skulle man kunna se som en blind fläck.

ÅS: Jag tror att de blinda fläckarna kan vara lite lättare att se bortom den svenska kontexten, jag har ett väldigt konkret exempel som är kopplat till just språkbruk. När jag arbetade med översättningen av *Fred med jorden* gjorde jag research i KvinnSams arkiv. Där finns många brev och manuskript på till exempel tyska och andra språk. När det gäller den internationella dialogen så tror jag att mycket material försvann i de länder som var direkt involverade i kriget, vilket gör KvinnSams arkiv ännu mer viktigt.

Ett sådant dokument som eventuellt bara finns i Sverige ingår i lantbrukaren, konstnären och fredsaktivisten Flory Gates personliga efterlämningar. Det är ett protokoll från ett möte arrangerat av the Women's Organisation for World Order (WOWO), som var en grupp baserad i Österrike, initierad 1935 av Anna Helene Askanasy och som var aktiv fram till 1939. Initiativet samlade medlemmar från de flesta kontinenter i världen. Flory Gate och Elin Wägner deltog i gruppens möte 1937. Protokollet är skrivet på tyska och här framkommer att eugenik, alltså rasbiologi, var en av frågorna som diskuteras. I protokollet står det: "Befolkningspolitiken måste lägga tonvikten på att höja kvaliteten på människorna och inte som hittills på att höja kvantiteten. Under punkt 2. står det: "Eugeniken är en av mänsklighetens viktigaste grundvalar." [2]

I Flory Gates egna protokoll som hon har hållit i handen finns det inga nedskrivna kommentarer eller frågor kring detta. För oss idag känns det här otroligt laddat även om vi inte vet något om hur det diskuterades på mötet. Det var en annan kontext då, eugenik, det vill säga rasbiologi, var allmänt uppfattat som något bra för samhället, det var inte ifrågasatt så som det är idag. Om man ska försöka läsa texten något förmildrande, kan man tänka att deras fokus kanske låg på abortfrågan och kvinnors rätt till kontroll över den egna kroppen. Men oavsett, för mig är det här en smärtfylld detalj som pekar på en stor blind fläck som behöver klargöras. I *Fred med jorden* är Tamm och Wägner mycket kritiska till hur man hanterar frågan om ras och renhet i förhållande till djuruppfödning och uniformitet i förhållande till växtförädling. De var också aktiva mot nazismen.

2 IX, Bevölkerungspolitik, 1 "Die Bevölkerungspolitik muss das Gewicht auf Hebung der Qualität der Menschen und nicht wie bisher auf Hebung der Quantität legen. [...] Eugenik is eine der wichtigen Grundlagen der Menchheit."

Så, var stod de i förhållande till idén om mänsklig rashygien, och vad betyder det för hur vi kan förhålla oss till deras arbete idag? En annan fråga jag tycker behöver belysas mer, är de koloniala kopplingarna till den ekologiska rörelse som uppstod i Europa, och som boken *Fred med jorden* relaterar till. Tankegodset kom till Europa med agronomer som var anställda vid plantager i Indien av den brittiska kolonialmakten. De hade förstått att de indiska böndernas odlingstekniker var mycket bättre än deras egna. De indiska böndernas avancerade komposteringsmetoder kom att bli en central del av den västliga ekologiska rörelsen, men kopplingen till de indiska bönderna försvann. Även om detta inte riktigt är en blind fläck, detta har diskuterats ganska mycket, så finns det en kolonial historia här som behöver studeras närmare.

OP: Jag skulle fundera på hur blinda fläckar från Kvinnliga Medborgarskolans historia, och andra liknande feministiska historier, används eller missbrukas i nuet. Kampanjen för kvinnlig rösträtt under början av nittonhundratalet var en internationell rörelse och grupper som kämpade för kvinnlig rösträtt var sammanlänkade med feminister i andra länder, många i vad vi nu skulle kalla globala syd som också skulle engagerat sig i den antikoloniala kampen. Kvinnorna som grundade skolan hade många internationella feministiska kontakter så vitt jag kan se, med besökare från hela världen.

SE: Den tid då både Karin Stenberg och Kvinnliga Medborgarskolan var aktiva brukar beskrivas som en period i den svenska historien med ökad demokrati, bättre utbildning, mer jämlikhet och en höjd levnadsstandard. Det sammanfaller också med nomadskolesystemet som beslutas 1913 och som präglar skolan för samiska barn under flera årtionden, åtminstone de samiska barn som hade nomadiserande föräldrar, till största del de samer som man pratar om som fjällsamer. Hela det systemet var präglat av synsättet "lapp ska vara lapp" som innebar att man inte skulle introducera samiska barn för någonting som kan anses vara "civiliserat" och de skulle inte få någon högre utbildning.

Jag tänker då på vad Karin Stenberg säger som förespråkare för en bättre utbildning för samer. Hon reflekterar också över att man från det svenska samhället i stort ser på samer som en folkgrupp där det inte finns utrymme för någon utveckling, ett folk som man från svenskt majoritetssamhälle tycker bara ska förbli i någon slags förfluten tid. Det här är något jag reflekterar kring i mitt verk och det påminner mig om Walter Mignolos tankar om kolonialiteten som modernitetens mörka sida. Det är en spegelväxling som har funnits där hela tiden under demokratiseringsutvecklingen.

ML: Här vill jag nämna att en del av utställningen uppmärksammar det dussintal kvinnor från Norrbotten som har gått kurserna. Än så länge kan vi inte se att någon av dem är same, det finns heller inga finskklingande namn vilket skulle indikera en bakgrund bland tornedalingar/lantalaiset/kväner. De flesta kom dock från regionen och liksom bland övriga kursdeltagare var många av dem lärare. Men i gruppen det fanns även en journalist och en skolhemsföreståndare.

ML: Finns det någon samtida motsvarighet till Kvinnliga Medborgarskolan?

PB: Under 15 år har jag varit engagerad i föreningen Kvinnocentret i Tensta-Hjulsta, som du Maria introducerade för mig när du var chef på Tensta konsthall, och här finns en tydligt samtida Fogelstadmentalitet. Kvinnocenter i Tensta-Hjulsta är en gräsrotsrörelse som startades 1997 av kvinnor med migrationsbakgrund. På centret bedriver kvinnorna undervisning, delar erfarenheter och tänker tillsammans kring hur man ska förhålla sig till samhället. Genom centret har jag även lärt känna ett större nätverk av olika kvinno-organisationer i Järva, och som jag ser det blir denna kvinnorörelse i Järva allt starkare. De kämpar för bättre villkor för medborgarna i stadens ytterkanter, mot fattigdom, kriminalisering, rasism och

ojämlikhet. För mig är den här växande rörelsen vår framtid. Jag föreställer mig att det som sker bland nätverken i Järva liknar rörelsen i tidigt 1900-tal, fast förankrad i vår samtid förstås.

OP: De senaste åren har jag arbetat i gemensamhetslokaler och kvinnocenter i Storbritannien. Jag gjorde en serie konstverk baserade på historien om East London Federation of the Suffragettes (ELFS), som drev ett nätverk av kvinnocenter för ett sekel sedan i London. Som en del av min forskning för projektet organiserade jag workshops om en pjäs om ELFS skriven runt 1913 av aktivisten Sylvia Pankhurst, med kvinnogrupper i London vid Crossroads Women's Centre och en bostadsaktivistgrupp som heter Focus E15. Vi diskuterade vikten av den historien och dess felaktiga framställning idag, såväl som likheterna mellan kvinnors situation då och nu när det gäller den typ av frågor de organiserade kring—som lika lön, våld i hemmet och bidragssystemet. Efter att ha tillbringat så mycket tid på dessa platser blev jag intresserad av hur de utövar vad jag skulle kalla olika former av feministisk pedagogik, som erbjuder en politisk utbildning för dem som vistas där. Jag är också intresserad av vad det är som gör att dessa platser känns inbjudande och tillgängliga för olika grupper av kvinnor—vilket är en viktig del av den feministiska pedagogiken—och hur de lyckas arbeta över skillnader som ras och klass, för att skapa solidaritet mellan kvinnor med olika bakgrund.

SE: Om jag ska reflektera över platser där det finns alternativa, radikala sätt att organisera hur vi delar kunskap tycker jag mig kunna se små hubbar eller luckor som kan vara meningsfulla i det lilla genom metodprövande praktiker. Det är ofta mindre konstorganisationer som tänker pedagogiskt på nya sätt och där det också finns utrymme att se på kunskap på ett nytt sätt eller där etablerade synsätt helt ifrågasätts. Jag hade förmånen att delta i något som heter Praxis Independent Study Program som

genomfördes för första gången förra året och som just nu genomförs en andra gång av en pytteliten konstorganisation som heter Fluent och som håller till i en liten stad i norra Spanien. De bjuder in personer att komma samman och försöka leva tillsammans under en begränsad tid. Man får testa allt från poesi till att röra sig annorlunda till att känna in platser. Vi tog del också av tung teori men framför allt så tränades vi i att leva och tänka på ett nytt sätt. Jag tänker att hoppet kan finnas i de där små luckorna.

ÅE: Jag tänker att vi lever i en helt annan tid nu och på ett sätt är det så otroligt mycket lättare för oss att organisera oss och få kontakt med varandra globalt för att kunna driva olika frågor. Å andra sidan är det kanske svårare att skapa kontinuitet och avsätta tid och närvaro för varandra.

ÅS: Nyligen var jag på ett möte i Bryssel som organiserades av den globala bonderörelsen Via Campesina som arbetar för ett hållbart bondestyrt jordbrukssystem. Mötet samlade lokala organisationer från olika delar av Europa och en av de frågor som diskuterades var hur man ska organisera de aspekter av rörelsen som handlar om queera, mångfaldsrelaterade, och feministiska rättigheter. De teman som tas upp och hela sättet som rörelsen organiseras på tycker jag är otroligt likt hur Tamm och Wägner skriver i *Fred med jorden* om hur man bör ersätta Nationernas förbund med en organisation som är mer gräsrotsinfluerad. De skriver: "Ett nytt Nationernas förbund måste för att lösa sin uppgift vara en sammanslutning av folk som förbundit sig att inte mera plundra, misshandla och utsuga jorden, deras gemensamma hem".[3] I amband med mötet läste en representant från den svenska organisationen NOrdBruk ett citat ur *Fred med jorden* som inledning till diskussionen om queerpolitik. Så deras arbete och ord är i högsta grad levande i den rörelsen idag.

3 Wägner, Tamm, s. 57.

Kolofon

Adress
Stadshustorget 1, 98130 Kiruna

Personal
Carola Kalla, assistent
Alice Lampa, förmedling
Maria Lind, chef
Maija Melchakova, administration
Ilnur Mustafin, tekniker
Bettina Pehrsson, biträdande chef
Emma Pettersson Juntti, producent, koordinator, förmedling
Paulina Sokolow, kommunikation
Museivärdar: Alla Belova, Tova Ejeklint, Viveka Englander, Lloyd Jarlemyr, Lena Rydström, Tova Söderberg och Ivar Vrijman
Grafik: Marina Sergeeva

Grafisk form av Maryam Fanni. Curatorer är Maria Lind och Hanna Nordell. Utställningen är ett samarbete med KvinnSam vid Göteborgs universitetsbibliotek, Norrbottens Museum, Liljevalchs konsthall och kulturtidskriften Ord&Bild.

Text Maria Lind och Hanna Nordell. Text om Norrbottenskvinnorna på Kvinnliga Medborgarskolan skriven av Emma Pettersson Juntti.

Komtemåtta—En banbrytande frizon för kvinnor på Kin museum för samtidskonst 10 april–27 juli 2025.

Kins visuella dialekt har utvecklats av konstnärerna Inga-Wiktoria Påve och Fredrik Prost i samarbete med formgivarna Johanna Lewengard och Benedetta Crippa.

Kin museum för samtidskonst är Norrbottens länskonstmuseum. Huvudmän för museet, som öppnade 2018, är Region Norrbotten och Kiruna kommun.

Kin Museum för samtidskonst/dáládáidaga dávvirvuorká/nykyaijan taitheen myseymmi/Museum of Contemporary Art.

kinmuseum.se